

The Result of Stereotype Priming Program for Promoting Honest Behavior¹

Paskorn Yurawan²
Prateep Jinnge³

Received: July 13, 2018

Accepted: July 18, 2018

Abstract

Dishonest behavior is highly prevalent in daily life and impacts a wide range from individual, societal and policy level. The objectives of this research were 1) to determine the effects of stereotype priming program for promoting honest behavior 2) to determine the effects of stereotype priming in different levels of self-concept. To study and strengthen honesty behavior this study used stereotype priming technique which led participants are being more honesty. A total of 166 participants from two classrooms with the same instructor were randomly assigned to experimental and control group. Each group was divided by levels of self-concept. This study used Mann-Whitney U test to examine difference of honest behavior between group. The results showed that 1) honest behavior was not significantly different between experimental and control group at the .05 level. 2) in the experimental group, honest behavior was not significantly different between high and low self-concept at .05 level. 3) honest behavior of low self-concept in the experimental group was significantly higher than low self-concept in control group at the .05 level. The significance of this study is stereotype priming can promote honest behavior in low self-concept group.

Keywords: stereotype priming, honesty behavior, self-concept

¹ This paper submitted in partial fulfillment of Master's thesis in Applied Behavioral Science Research, Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University.

² Graduate Student, Master Degree in Applied Behavioral Science Research, Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University, Email: pyurawan@gmail.com

³ Assistant Professor at Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University.

ผลจากโปรแกรมการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมซื้อสัตย์¹

ภาสกร ยูวรรณ²

ประทีป จินจิ³

บทคัดย่อ

พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์สามารถพบเห็นได้ทั่วไป และเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบมีตั้งแต่ระดับบุคคล กลุ่มคน และระดับนโยบาย การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการเหนี่ยวนำ ต่อพฤติกรรมซื้อสัตย์ และผลของโปรแกรมในกลุ่มที่มีระดับมโนทัศน์แตกต่างกันโดยใช้เทคนิคการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวม (Stereotype priming) ให้คนเกิดพฤติกรรมซื้อสัตย์ที่แบ่งกลุ่มด้วยมโนทัศน์แห่งตน กลุ่มตัวอย่าง 166 คนได้มาจากการสุ่มห้องเรียน 2 ห้องที่มีผู้สอนคนเดียวกัน กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวม อีกกลุ่มเป็นกลุ่มควบคุม ผลการทดลองจากการวิเคราะห์ด้วยสถิติ Mann-Whitney U Test พบว่า กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีพฤติกรรมซื้อสัตย์ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 และในกลุ่มทดลอง กลุ่มตัวอย่างมโนทัศน์แห่งตนต่ำ และมโนทัศน์แห่งตนสูงมีพฤติกรรมซื้อสัตย์ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 แต่ในกลุ่มตัวอย่างมโนทัศน์แห่งตนต่ำของกลุ่มทดลอง มีพฤติกรรมซื้อสัตย์สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างมโนทัศน์แห่งตนต่ำในกลุ่มควบคุมที่ระดับนัยสำคัญ .05 ผลการศึกษาข้างต้นสามารถสรุปว่าโปรแกรมการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวม "ผู้พิพากษา" สามารถเสริมสร้างพฤติกรรมซื้อสัตย์ได้ในกลุ่มตัวอย่างที่มีมโนทัศน์แห่งตนต่ำ

คำสำคัญ: การเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวม พฤติกรรมซื้อสัตย์ มโนทัศน์แห่งตน

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² นิสิตปริญญาโท สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อีเมล: pyurawan@gmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ที่มาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

ปัจจุบันข่าวจากหนังสือพิมพ์ หรืออินเทอร์เน็ตมีการเผยแพร่ข่าวเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่ซื่อสัตย์ในหลากหลายระดับ เช่น การโกงทัวร์ญี่ปุ่นที่มีผู้เสียหายกว่า 1,000 คน การโกงแชร์ลูกโซ่จากต่างประเทศผ่านเครือข่ายยูฟ่า ที่เสียหายเป็นเงินกว่า 300 ล้านบาท ข่าวการโกงเงินแชร์ยุคใหม่ผ่านแอปพลิเคชันที่มียอดรวมกว่า 50 ล้านบาท หรือแม้แต่การโกงในระบบการจัดซื้อครุภัณฑ์อาชีวศึกษา โครงการภายใต้แผนฟื้นฟูเศรษฐกิจระยะที่ 2 หรือที่เรียกกันว่า SP2 ในวงเงินรวมกว่า ร้อยล้านบาท หรือแม้แต่การทุจริตการสอบเข้านักเรียนนายสิบด้วยวิธีการใช้ นักศึกษาระดับปริญญาตรีเข้าไปทำข้อสอบเพื่อส่งคำตอบให้กับผู้จ้างวาน หรือที่เรียกว่า “มือปืน” ถึงแม้ว่าการทุจริตลักษณะนี้จะไม่มีการสูญหายทางตรง แต่ก็ทำให้เห็นว่ารูปแบบการทุจริต หรือพฤติกรรมที่ไม่ซื่อสัตย์มีหลากหลาย และแผ่ขยายไปทุกหนทุกแห่งไม่ว่าแม้แต่โรงเรียนของผู้รักษาภูมามาย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

มีการศึกษาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์ อาทิ Becker (1968) ที่ทำการศึกษาและอธิบายด้วยแนวคิด ‘The Standard Cost-Benefit’ model โดยอธิบายพฤติกรรมความไม่ซื่อสัตย์ว่า เป็นพฤติกรรมที่ไตร่ตรองไว้ก่อน การเกิดพฤติกรรมนั้นพิจารณาจาก กำไร กับต้นทุน ซึ่งมาจากเหตุผล 3 ข้อประกอบกัน คือ 1) ผลลัพธ์ของการโกงว่ามีมากน้อยเท่าใด 2) โอกาสการถูกจับได้ และ 3) โทษเมื่อถูกจับได้ ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง การเพิ่มโอกาสถูกจับได้ และโทษเมื่อถูกจับได้ก็น่าจะช่วยลดพฤติกรรมความไม่ซื่อสัตย์ดังกล่าวได้ แต่โทษจำคุกในคดีอย่างบริษัท ยูฟ่า 12,255 ปี ก็ดูจะไม่ได้เป็นบทเรียนที่มีส่วนในสมการของเบคเกอร์เท่าใดนัก

แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ของเบคเกอร์เป็นการพูดถึงระบบการคิดจากปัจจัยภายนอก ฝั่งที่ศึกษาระบบการคิดจากปัจจัยภายในอย่างนักจิตวิทยา หรือ นักพฤติกรรมศาสตร์ก็เข้ามามีบทบาทในการอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ในหลายๆ แง่มุมเช่นกัน โดยอธิบายว่ามนุษย์ทำการเรียนรู้ ซึมซับบรรทัดฐาน ค่านิยมของสังคมเข้าไปเพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการแสดงออกทางพฤติกรรม การปฏิบัติตามบรรทัดฐาน หรือค่านิยมนั้นก็就会产生ผลดี ได้รับการยอมรับเป็นรางวัล ในทางตรงกันถ้าไม่ปฏิบัติตามก็จะมีบทลงโทษทางสังคม ระบบการคิดแบบนี้เองที่ทำให้ปัจจัยจากภายใน ส่งผลไปถึงพฤติกรรม แต่อิทธิพลของการส่งผ่านนี้จำเป็นต้องมีตัวกลาง ตัวกลางนั้นก็ คือ การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง หรือ มโนทัศน์แห่งตน (Self concept) (Baumeister, 1998)

มีการศึกษาหลายชิ้นที่ระบุว่า ตัวตน (Self) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่ไม่ตรงกับบรรทัดฐานของสังคม เช่น งานวิจัยของ Östgård-Ybrandt & Armelius (2003) ที่ทำการศึกษา มโนทัศน์แห่งตนในกลุ่มเยาวชน โดยเปรียบเทียบเพศ (ชาย - หญิง) และ พฤติกรรมการต่อต้านสังคม (ต่อต้านสังคม - ปกติ) โดยพบว่าคนที่มีความประพฤติต่อต้านสังคม จะมีมโนทัศน์แห่งตนในทางลบ โดยเฉพาะในกลุ่มที่เป็นเพศหญิง ผงงจิต อินทสุวรรณ, วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี, ประทีป จินนี, สุภาพร ธนะชานันท์, อัมพรพันธุ์ บัววิรัตน์, และวชิราพร อัจฉริยะโกศล (2539) ที่ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนพบว่า นักเรียนที่มีมโนทัศน์แห่งตนสูงกว่า มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการหลีกเลี่ยงยาเสพติดได้ดีกว่า และมีความสามารถควบคุมตนเองได้ดีกว่า ซึ่งยังมีการระบุถึงความสัมพันธ์ในทางบวกของการควบคุมตนเอง กับมโนทัศน์แห่งตน หรืองานศึกษาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมซื่อสัตย์โดยตรงอย่าง Murdock, Hale, & Weber (2001) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการโกงในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมปลาย ที่พบว่า

นักเรียนที่มีมีโนทัศน์แห่งตนด้านวิชาการต่ำ มีแนวโน้มโกงข้อสอบมากกว่านักเรียนที่มีมีโนทัศน์แห่งตนด้านวิชาการสูงกว่า และตรงกับการศึกษาของ Bette (2014) ที่ก็พบความสัมพันธ์ระหว่างมีโนทัศน์แห่งตนด้านวิชาการ กับ พฤติกรรมการโกงในกลุ่มนักเรียนมัธยม เป็นต้น

Mazar, Amir, & Ariely (2008) พยายามจะอธิบายพฤติกรรมซื่อสัตย์ด้วยแนวคิด การรักษามโนทัศน์แห่งตน (Self-concept maintenance) หลักการของแนวคิดนี้มาจากการที่บุคคลจะให้คุณค่าของความซื่อสัตย์ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของ Self-concept และจะพยายามรักษามันไว้ (Greenwald, 1980) ซึ่งการรักษามโนทัศน์แห่งตนนั้น เป็นกระบวนการทางจิตที่ส่งผลถึงพฤติกรรม เมื่อบุคคลมีพฤติกรรมไม่ซื่อสัตย์เล็กน้อยๆ จะพยายามหาเหตุผลมาเข้าข้างตัวเองเพื่อได้รับผลประโยชน์บางอย่างแต่ยังคงสามารถรักษามโนทัศน์แห่งความดีของตนเองไว้ได้ ราวกับสุภาษิตไทย “บัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ให้ขุ่น” นั่นเอง กระบวนการทางจิตที่ว่านั้น ประกอบด้วย 2 กระบวนการด้วยกันคือ 1) การเอาใจใส่ต่อมาตรฐานทางศีลธรรม (Attention to standards) เป็นกระบวนการที่บุคคลใช้มาตรฐานทางศีลธรรมของตนเองมาสะท้อนตัวตนในสถานการณ์หนึ่งๆ 2) การจัดประเภท (Categorization) เป็นกระบวนการที่บุคคลตีความสถานการณ์ให้เหตุผลพฤติกรรมของตนเอง

ทั้ง 2 กระบวนการทำงานร่วมกัน ถ้ากระตุ้นให้บุคคลนึกถึงมาตรฐานทางศีลธรรม (Attention to standards) ในตัวบุคคลได้ บุคคลก็จะจัดประเภท (Categorization) สถานการณ์ให้เข้าศีลธรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของตัวบุคคลนั้น Mazar et al. (2008) ยืนยันแนวคิดในการทดลองที่ 1 ที่ทดลองโดยการกระตุ้นมาตรฐานทางศีลธรรมด้วยวิธีให้เขียนถึงบทบัญญัติ 10 ประการ แล้วทำการทดสอบพฤติกรรมซื่อสัตย์พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมซื่อสัตย์มากกว่ากลุ่มควบคุมที่ให้นึกถึงหนังสือ 10 เล่ม และการทดลองที่ 2 ที่ให้เซ็นชื่อก่อนการทดสอบก็พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมซื่อสัตย์มากขึ้น ซึ่งเป็นการยืนยันแนวคิดนี้ได้เป็นอย่างดีว่า การกระตุ้นมาตรฐานทางศีลธรรมช่วยทำให้มีกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมซื่อสัตย์มากขึ้น

จากการศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างพฤติกรรมซื่อสัตย์ที่ผ่านมา พบว่ามีวิธีการที่หลากหลาย เช่น การปลูกฝังเหตุผลเชิงจริยธรรม และลักษณะมุ่งอนาคต (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจจนิก, 2520) การให้ผู้นำชุมชนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง (สายฤดี วรกิจโกศาทร, 2554) แต่วิธีการข้างต้นก็เป็นวิธีที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการเรียนรู้ และที่สำคัญตัวแปรสำคัญที่เปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของกระบวนการเรียนรู้อย่าง “แรงจูงใจ” นั้นก็มีบทบาทต่อการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ อย่างมากเสียด้วย ซึ่งหมายความว่าแม้หลักสูตร วิธีการ หรือตัวแบบ จะมีคุณภาพแค่ไหนแต่ถ้าปราศจาก “แรงจูงใจ” ที่จะเรียนรู้ของบุคคลแล้วก็ไม่อาจไปถึงปลายทางของการเรียนรู้อย่างที่หวังไว้ได้ (DISLEN, 2013) แล้วจะมีวิธีที่สามารถกระตุ้นมาตรฐานทางศีลธรรมได้โดยไม่ต้องรอแรงจูงใจของบุคคลหรือไม่? ผู้วิจัยจะทำการอธิบายกระบวนการที่ใช้ในการทำการศึกษานี้โดยเริ่มจาก “การเหนี่ยวนำ” (Priming)

การเหนี่ยวนำ (Priming) เป็นกระบวนการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหนึ่ง หลังจากการปรากฏของสิ่งเร้าก่อนหน้า (March, 2010) ยกตัวอย่างเช่น การศึกษาของ Bargh, Chen, & Burrows (1996) ที่ให้กลุ่มทดลอง จัดเรียงคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับคำว่าชรา เช่น คำว่า เชื่องช้า (Slow) สีเทา (Gray) Old (ชรา) เป็นต้น เพื่อกระตุ้นไอเดียของ “ความชรา” แล้ววัดความเร็วในการเดินจากห้องทดลอง ถึงลิฟท์ เปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม ผลการทดลองชี้ให้เห็นว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการกระตุ้นไอเดียเกี่ยวกับคำว่าชรา เดินช้ากว่ากลุ่มควบคุม หรือ การทดลองของ

Dijksterhuis & Van Knippenberg (1998) ที่เหนี่ยวนำกลุ่มทดลองเกี่ยวกับ “ความฉลาด” ด้วยการให้นึกถึงคุณลักษณะของ “ศาสตราจารย์” (ตัวแทนแห่ง ‘ความฉลาด’) เปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบความรู้ทั่วไปกับกลุ่มที่ให้นึกถึง “เลขานุการ” (ที่ไม่ได้เป็นตัวแทนของ ‘ความฉลาด’) พบว่ากลุ่มทดลองที่เหนี่ยวนำความฉลาดด้วย “ศาสตราจารย์” มีผลคะแนนการทำให้แบบทดสอบดีกว่ากลุ่มที่นึกถึง “เลขานุการ” ซึ่ง ทั้งสองการศึกษาข้างต้นนั้นเรียกว่า การเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวม (Stereotype priming)

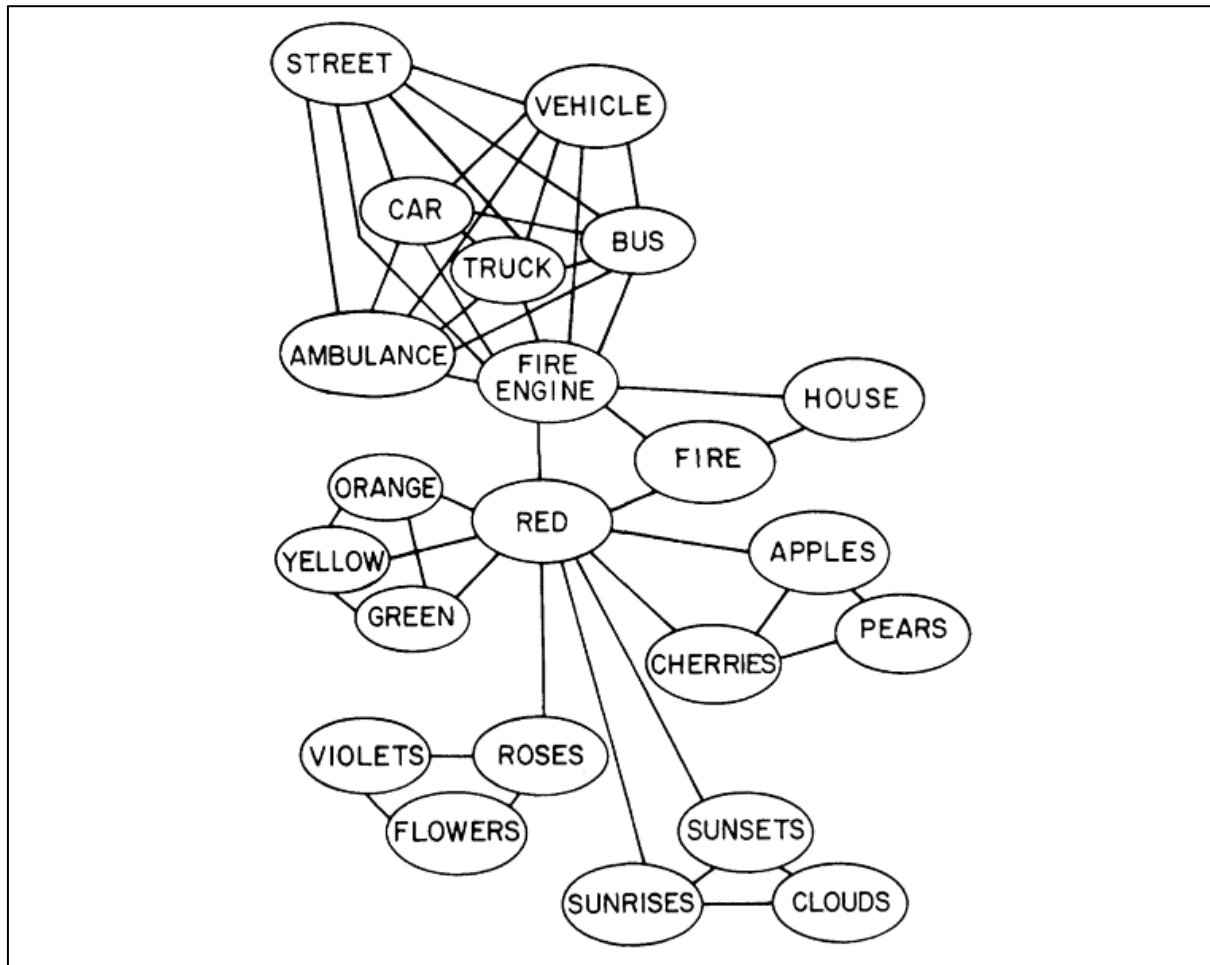
กลไกที่เกี่ยวข้องกับการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวม (Stereotype) มี 3 ด้าน คือ ด้านจิตใจ ด้านวัฒนธรรม และด้านกายภาพ (Schröder & Thagard, 2012) ทั้ง 3 ด้านร้อยเรียงเชื่อมโยงผ่านระบบการสื่อสาร การทดลองของ Mayer & Schvaneveldt (1971) ช่วยเปิดประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์ของระบบภาษา โดยทำการทดลองเกี่ยวกับคำศัพท์ และวัดความเร็วในการตอบสนองต่อชุดตัวอักษร 2 ชุด โดยให้ระบุว่า ทั้งสองชุดเป็น “คำ” หรือ “ไม่ใช่คำ” โดยพบว่า ความเร็วในการตอบของชุดคำ เช่น Doctor กับ Nurse ที่มีความหมายเกี่ยวข้องกันเร็วกว่าการตอบสนองต่อชุดคำที่ไม่เกี่ยวข้องกันอย่าง Nurse กับ Bread ผลของการทดลองแสดงให้เห็นรูปแบบความสัมพันธ์คำศัพท์แต่ละคำที่เชื่อมโยงกัน เกิดเป็นแนวคิด Spreading-activation theory (Collins & Loftus, 1975) ที่อธิบายการเชื่อมโยงของระบบคำศัพท์ และวิธีการเรียกชุดข้อมูลในแต่ละแนวคิด แนวคิดของทฤษฎีนี้อธิบายว่า มนุษย์มีข้อมูลมากมาย จับกลุ่มกันเป็นกลุ่มแนวคิด (Concept) ยกตัวอย่างเช่น เครื่องจักร (Machine) ถ้ามีใครสักคนให้อธิบายสิ่งที่รู้เกี่ยวกับ เครื่องจักร (Machine) คำตอบจะเริ่มจากสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด เช่น เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ขยับได้ ไปจนถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องน้อยที่สุด แนวคิด (Concept) ต่างๆจะอยู่ในรูปของ ปมความคิด (Concept node) ที่เชื่อมโยงต่อกันเป็นเครือข่าย การปรากฏแนวคิด (Concept) ใดๆทำให้เกิดการกระตุ้น และแผ่ขยายไปที่ปมความคิดอื่นๆ เช่น การปรากฏของคำว่า “Red” จะกระตุ้น ปมความคิดอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกับ “Red” เช่น สี ผลไม้ ยานพาหนะ ดังตัวอย่าง ดังภาพประกอบ 1

ความยาวของเส้นแสดงถึงความเชื่อมโยง ยิ่งสั้น ยิ่งแสดงถึงความเชื่อมโยงกัน (Collins & Loftus, 1975) ความเชื่อมโยงดังกล่าวเป็นผลผลิตที่เกิดจากสังคม และวัฒนธรรม คำแต่ละคำที่เกี่ยวกันนั้นมีทั้งที่เป็นความหมายตรงหรือความหมายตามพจนานุกรม เช่น Red คือ สีสีหนึ่งเป็นแม่สี และความหมายแฝง ไฟ (Fire) เป็นต้น เมื่อมองในมุมนี้ รูปแบบความเกี่ยวข้องของเครือข่ายทางความหมายนี้ก็คือ เป็นส่วนประกอบของมายาคติ (Myth) หลากๆ มายาคติมารวมกัน

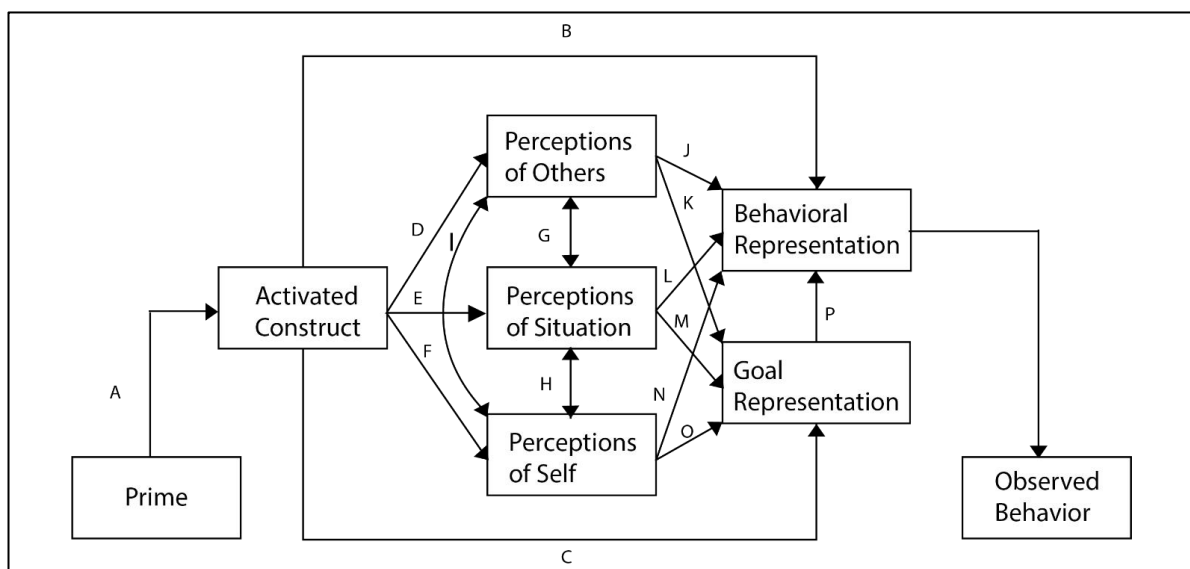
ในงานวิจัยฉบับนี้ที่กล่าวถึง “ความซื่อสัตย์” คำที่เชื่อมโยงกับความซื่อสัตย์ ก็จะเป็นองค์ประกอบหนึ่งของ “มายาคติความซื่อสัตย์” ซึ่งการศึกษาชิ้นนี้ใช้แบบสอบถามถามกลุ่มตัวอย่างด้วยคำถามปลายเปิดว่า “อาชีพใดที่สื่อถึงความซื่อสัตย์มากที่สุด?” และรวบรวมความถี่ทั้งหมดพบว่า อาชีพ “ผู้พิพากษา” เป็นอาชีพที่สื่อถึงความซื่อสัตย์มากที่สุด ซึ่งหมายความว่า “ความซื่อสัตย์” เป็นปมความคิดที่อยู่ใกล้กับ “ผู้พิพากษา” มาก และเป็นคุณลักษณะของภาพเหมารวม “ผู้พิพากษา” เช่นกัน การศึกษาชิ้นนี้นำแนวคิดเรื่องมายาคติ ภาพเหมารวม และ Spreading activation theory มาเพื่ออธิบายการกระตุ้น “ความซื่อสัตย์” ในกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อ “ความซื่อสัตย์” ถูกกระตุ้นด้วย “ผู้พิพากษา” ที่ทำหน้าที่เป็นตัวเหนี่ยวนำ (Prime) แล้วสิ่งที่เกิดขึ้นถัดมาคือการที่ “ผู้พิพากษา” ส่งผลต่อการรับรู้เกี่ยวกับมโนทัศน์แห่งตน (Self-concept) และสร้างตัวตนชั่วคราว

(Active-Self) ขึ้นมาแล้วใช้ตัวตนชั่วคราว (Active-Self) นั้นเป็นแนวทางในการเกิดพฤติกรรมตามแนวคิดของ Wheeler & DeMarree (2009) ที่อธิบายดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 1 Spreading Activation Theory (Collins & Loftus, 1975)

ภาพประกอบ 2 Mechanism for Prime-to-behavior effects (Wheeler, & DeMarree, 2009)

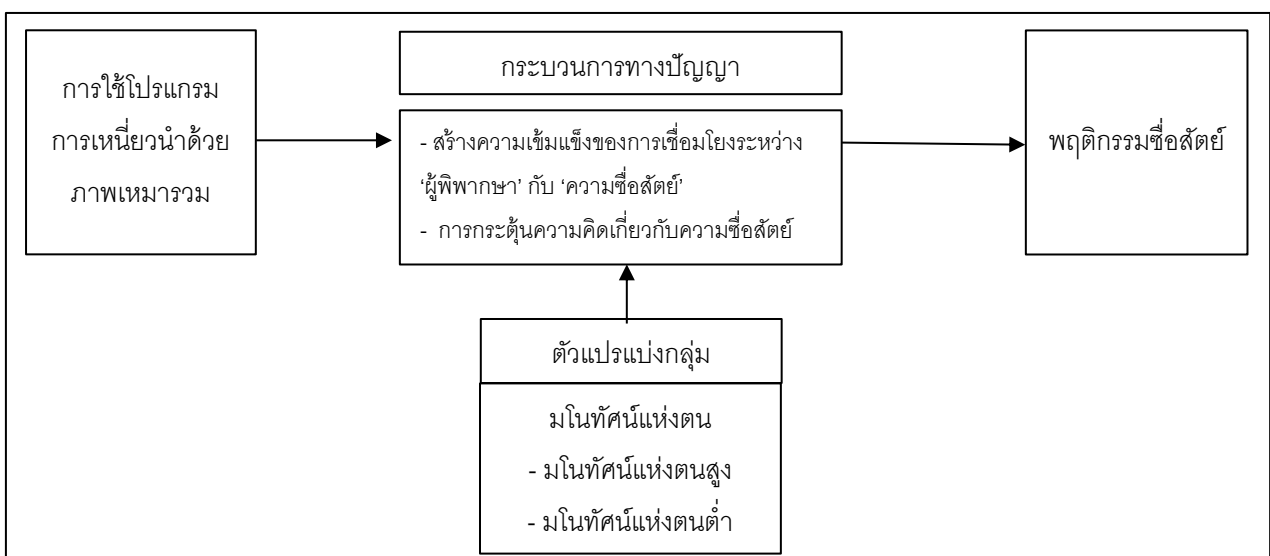
ผลกระทบของตัวเหนี่ยวนำอย่าง “ผู้พิพากษา” มีต่อมโนทัศน์แห่งตนนั้นมีลักษณะพิเศษตรงที่จะเกิดขึ้นเฉพาะกับคนที่มโนทัศน์แห่งตนต่ำ อันเนื่องมาจากคุณลักษณะบางประการเช่น มีความสับสนในตัวเอง (Self-ambivalence) DeMarree, Morrison, Wheeler, & Petty (2011) ทำการทดลองเหนี่ยวนำภาพเหมารวม ‘คนเชื้อชาติแอฟริกัน-อเมริกัน’ กับนักศึกษาปริญญาตรีพบว่า คนที่มีความสับสนในตัวเองสูง (High self-ambivalence) จะได้รับผลของการเหนี่ยวนำมาก นอกจากนี้ Morrison, Johnson, & Wheeler (2012) ก็พบว่าความไม่มั่นคงของตัวตน (Self-uncertainty) จะได้รับผลของการเหนี่ยวนำได้มากกว่า และการได้รับผลของการเหนี่ยวนำนี้เองทำให้เกิด การเลียนแบบ (Assimilation effect)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวมที่มีต่อพฤติกรรมซื้อสัตย์ ของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวมระหว่างกลุ่มที่มีมโนทัศน์แห่งตนสูง และกลุ่มที่มีมโนทัศน์แห่งตนต่ำที่มีต่อพฤติกรรมซื้อสัตย์

กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้แนวคิดพื้นฐานในการปรับพฤติกรรมทางกระบวนการทางปัญญา ด้วยการเปลี่ยนกระบวนการทางปัญญา ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมภายนอก ตามที่ Dobson (1998; อ้างถึงใน ประทีป จินิจ, 2540) ได้รวบรวมความเชื่อพื้นฐาน ที่กล่าวว่า มี 3 ข้อ คือ 1) กระบวนการทางปัญญา ส่งผลต่อพฤติกรรม 2) กระบวนการทางปัญญาสามารถปรับเปลี่ยนได้ และ 3) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสามารถทำได้โดยการเปลี่ยนกระบวนการทางปัญญา จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยพบว่า ตัวแปรที่สำคัญ ได้แก่ มโนทัศน์แห่งตน ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการใช้โปรแกรมการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวม อันจะทำให้เกิดพฤติกรรมซื้อสัตย์แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้ตัวแปรมโนทัศน์แห่งตนมาเป็นตัวแปรแบ่งกลุ่ม ดังแสดงให้เห็นตามภาพกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. นิสิตที่ได้รับโปรแกรมการเหนี่ยวนำ (กลุ่มทดลอง) จะมีพฤติกรรมความซื่อสัตย์สูงกว่านิสิตที่ไม่ได้รับโปรแกรม (กลุ่มควบคุม) เมื่อสิ้นสุดการได้รับโปรแกรม
2. ในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการเหนี่ยวนำ (กลุ่มทดลอง) นิสิตที่มีมโนทัศน์แห่งตนต่ำจะมีพฤติกรรมความซื่อสัตย์สูงกว่านิสิตที่มีมโนทัศน์แห่งตนสูงเมื่อสิ้นสุดการได้รับโปรแกรม
3. นิสิตที่มีมโนทัศน์แห่งตนต่ำและได้รับโปรแกรมการเหนี่ยวนำ (กลุ่มทดลอง) จะมีพฤติกรรมความซื่อสัตย์สูงกว่านิสิตที่มีมโนทัศน์แห่งตนต่ำที่ไม่ได้รับโปรแกรม (กลุ่มควบคุม)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้เทคนิคการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวม (Stereotype priming) ที่เป็นการกระตุ้น “ความซื่อสัตย์” ผ่านภาพเหมารวม (Stereotype) ของ “ผู้พิพากษา” ที่มีความหมายแฝง (Connotation) มาเหนี่ยวนำให้บุคคลสร้าง Active-self ที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์ และส่งผลไปยังพฤติกรรม การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental design) ใช้แบบแผนการทดลองแบบ Posttest-only nonequivalent control group design

กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา SWU 353 มนุษย์กับการใช้เหตุผลและจริยธรรม ทำการสุ่มห้องเรียนที่มีผู้สอนคนเดียวกัน และมีจำนวนไม่น้อยกว่า ห้องละ 60 คน ทำการจับฉลากเลือก 1 ห้องเรียนเป็นกลุ่มทดลอง และ 1 ห้องเรียนเป็นกลุ่มควบคุม จากนั้นใช้แบบวัดมโนทัศน์แห่งตน จากการศึกษาของผจงจิต อินทสุวรรณ และคณะ (2539) ที่มีลักษณะเป็นข้อคำถามที่มีองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ และด้านที่ไม่ใช่วิชาการ จำนวน 30 ข้อ แบบ Likert Scale 5 อันดับ แบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มระดับมโนทัศน์แห่งตนสูง และกลุ่มมโนทัศน์แห่งตนต่ำ โดยใช้เกณฑ์ 25% และทำการเก็บข้อมูลของแต่ละกลุ่มโดยใช้ รหัส A แทนมโนทัศน์แห่งตนสูง B แทนมโนทัศน์แห่งตนต่ำ และ C แทนมโนทัศน์แห่งตนกลาง

หลังจากนั้นทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มก่อนการทดลองด้วยแบบวัด The matrix of the adding to ten task ของ Mazar et al. (2008) ที่ประกอบด้วยเอกสาร 2 หน้า หน้าแรกเป็นคำชี้แจงการใช้แบบทดสอบ และมีช่องใส่คะแนน หน้าที 2 เป็นแบบทดสอบตารางตัวเลข จำนวน 20 ตาราง แต่ละตารางประกอบไปด้วย ชุดตัวเลข 12 ตัว กลุ่มตัวอย่างมีเวลา 4 นาที ในการหาเลข 2 ตัว ในแต่ละตารางที่รวมกันแล้วได้ 10 เมื่อครบ 4 นาที กลุ่มตัวอย่างนับคะแนนข้อที่ตัวเองทำได้ แล้วกรอกลงไปช่องใส่คะแนนในหน้าแรก จากนั้นแยกกระดาษ 2 แผ่นออกจากกันโดยไม่ต้องระบุชื่อผู้ทำแบบทดสอบ แล้วนำมาวางในกล่องที่จัดเตรียมไว้หน้าห้อง

จากนั้นเป็นช่วงโปรแกรมเสริมสร้างความเข้มแข็งจำนวน 6 ครั้ง เพื่อทำให้ความเชื่อมโยงของคำว่า “ผู้พิพากษา” และ “ความซื่อสัตย์” เข้มแข็งขึ้น แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 30 – 45 นาที กลุ่มทดลองได้รับกิจกรรมผ่านสื่อที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกันระหว่าง “ผู้พิพากษา” และ “ความซื่อสัตย์” เช่น การดูคลิปวิดีโอเกี่ยวกับพระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่ผู้พิพากษา การอ่านบทความข่าว การเล่นเกมกิจกรรมเลือกรูปภาพที่เชื่อมโยงกับ

ผู้พิพากษา เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างทุกคนมีความเชื่อมโยงระหว่าง 2 คำนี้ใกล้เคียงกันทั้งกลุ่ม ซึ่งจะเป็นการลดอิทธิพลของความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่วนกลุ่มควบคุมเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองจำนวน 6 ครั้ง

หลังโปรแกรมเสริมสร้างความเข้มแข็งจำนวน 6 ครั้ง เป็นการวัดพฤติกรรมซื้อสัตย์หลังการทดลองด้วยแบบวัด The Matrix of the adding to ten task ชุดเดิม แต่ความแตกต่างของการวัดครั้งนี้ในกลุ่มทดลองจะมีการใช้เทคนิคการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวม (Stereotype priming) ตามการศึกษาของ Dijksterhuis et al. (1998) ที่ให้กลุ่มตัวอย่างเขียนถึงพฤติกรรม วิธีชีวิต หรือรูปลักษณ์ภายนอกของ “ผู้พิพากษา” ให้มากที่สุด ในเวลา 5 นาที เพื่อกระตุ้น “ความซื้อสัตย์” ที่เป็นส่วนหนึ่งในเครือข่ายความหมายของคำว่า “ผู้พิพากษา”

เมื่อครบ 4 นาที ผู้วิจัยแจ้งรายชื่อบนกระดานแบ่งกลุ่ม A, B, C ตามคะแนนมโนทัศน์แห่งตนโดยไม่ให้กลุ่มตัวอย่างรู้ความหมายของอักษรแต่ละตัว เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบแต่ละกลุ่มจากนั้นกลุ่มตัวอย่างนับคะแนนข้อที่ทำได้ กรอกคะแนน แยกกระดาษ และส่งในกล่องที่วางเตรียมไว้หน้าห้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS (Statistical Package for The Social Science/Personal Computer)

1. หาค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานจากคะแนนพฤติกรรมซื้อสัตย์ ของกลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุม
2. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยอันดับพฤติกรรมซื้อสัตย์ในกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลองก่อน และหลังการทดลอง ด้วยวิธีทดสอบ Mann-Whitney U Test
3. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยอันดับพฤติกรรมซื้อสัตย์ระหว่างกลุ่มมโนทัศน์แห่งตนสูง และมโนทัศน์แห่งตนต่ำในกลุ่มทดลองด้วยวิธีทดสอบ Mann-Whitney U Test
4. เปรียบเทียบความแตกต่างของของค่าเฉลี่ยอันดับพฤติกรรมซื้อสัตย์ในกลุ่มมโนทัศน์แห่งตนต่ำของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ด้วยวิธีทดสอบ Mann-Whitney U Test

ผลการวิจัย

ก่อนการทดสอบสมมติฐานผู้วิจัยมีการตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูลด้วยสถิติ Shapiro-Wilk W test พบว่า มีค่า Sig เท่ากับ .00 หรือ ข้อมูลมีการแจกแจงแบบไม่ปกติ จึงทำการทดสอบความเท่าเทียมกันของค่าเฉลี่ยอันดับคะแนนพฤติกรรมซื้อสัตย์ และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ Mann-Whitney U test ดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยลำดับที่ของคะแนนพฤติกรรมซื้อสัตย์ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ระยะก่อนการทดลอง

กลุ่ม (166 คน)	Mean Rank	U	r	p (2-Tailed)
กลุ่มทดลอง (87)	84.56	3344	.026	.733
กลุ่มควบคุม (79)	82.33			

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นพบว่าก่อนการทดลอง กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยอันดับพฤติกรรมซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 จึงทำการวิเคราะห์เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของโปรแกรมการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวมตามสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 นิสิตที่ได้รับโปรแกรมการเหนี่ยวนำมีพฤติกรรมความซื่อสัตย์ **ไม่สูงกว่า** นิสิตที่ไม่ได้รับโปรแกรมเมื่อสิ้นสุดการได้รับโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญ .05 (Mean rank หรือค่าเฉลี่ยอันดับพฤติกรรมซื่อสัตย์ในกลุ่มทดลอง = 77.85 และ Mean rank หรือค่าเฉลี่ยอันดับพฤติกรรมซื่อสัตย์ในกลุ่มควบคุม = 69.76; $U = 2398.5$, $p = .055$) ดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยลำดับที่ของคะแนนพฤติกรรมซื่อสัตย์ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง

กลุ่ม (147 คน)	Mean Rank	U	r	p (1-Tailed)
กลุ่มทดลอง (77)	77.85	2398.5	.13	.055
กลุ่มควบคุม (70)	69.76			

สมมติฐานข้อที่ 2 กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการเหนี่ยวนำ นิสิตที่มีมโนทัศน์แห่งตนต่ำมีพฤติกรรมความซื่อสัตย์ **ไม่สูงกว่า** นิสิตที่มีมโนทัศน์แห่งตนสูงเมื่อสิ้นสุดการได้รับโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญ .05 (Mean rank หรือค่าเฉลี่ยอันดับพฤติกรรมซื่อสัตย์ของกลุ่มมโนทัศน์แห่งตนสูง 20.86 และ Mean rank หรือค่าเฉลี่ยอันดับพฤติกรรมซื่อสัตย์ของกลุ่มมโนทัศน์แห่งตนต่ำ 25.04; $U = 206$, $p = .071$)

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยลำดับที่ของคะแนนพฤติกรรมซื่อสัตย์ระหว่างนิสิตที่มีมโนทัศน์แห่งตนสูง และนิสิตที่มีมโนทัศน์แห่งตนต่ำ ในกลุ่มทดลอง

กลุ่ม (45 คน)	Mean Rank	U	r	p (1-Tailed)
มโนทัศน์แห่งตนสูง (22)	20.86	206	.17	.071
มโนทัศน์แห่งตนต่ำ (23)	25.04			

สมมติฐานข้อที่ 3 นิสิตที่มีมโนทัศน์แห่งตนต่ำและได้รับโปรแกรมการเหนี่ยวนำมีพฤติกรรมความซื่อสัตย์ **สูงกว่า** นิสิตที่มีมโนทัศน์แห่งตนต่ำที่ไม่ได้รับโปรแกรมการเหนี่ยวนำที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Mean rank หรือค่าเฉลี่ยอันดับพฤติกรรมซื่อสัตย์ของกลุ่มทดลอง 24.39 และ Mean rank หรือค่าเฉลี่ยอันดับพฤติกรรมซื่อสัตย์ของกลุ่มควบคุม 18.00; $U = 152$, $p = .015$)

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยลำดับที่ของคะแนนพฤติกรรมซื้อสัตย์ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ในนิสิตที่มีมโนทัศน์แห่งตนต่ำ

กลุ่ม (42 คน)	Mean Rank	U	r	p (1-Tailed)
กลุ่มทดลอง (23)	24.39	152	.335	.015
กลุ่มควบคุม (19)	18.00			

อภิปรายผลการวิจัย

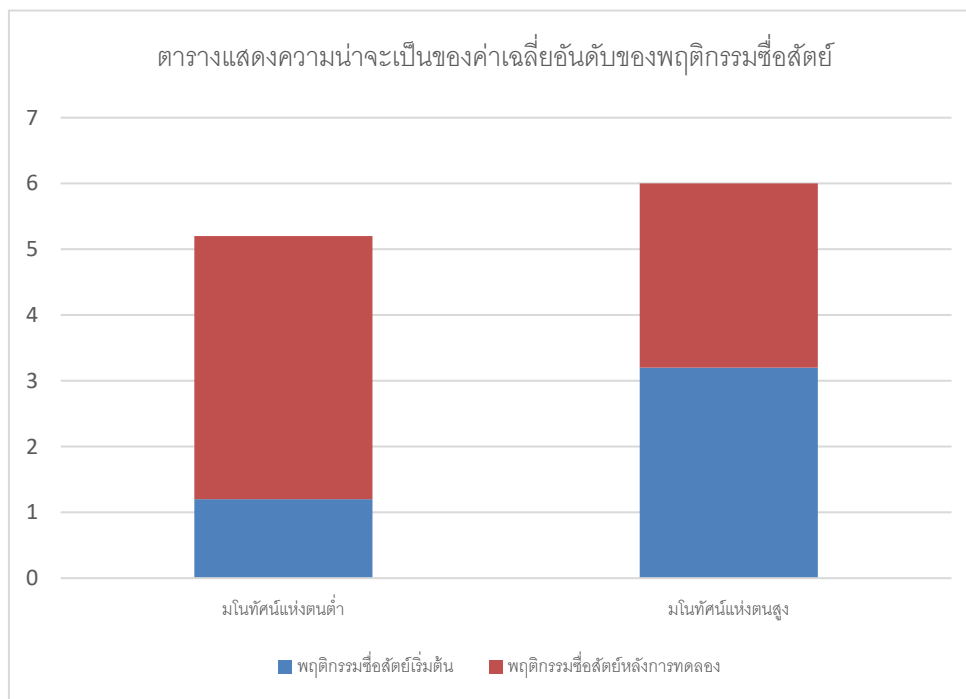
จากสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ว่านิสิตที่ได้รับโปรแกรมการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวมจะมีพฤติกรรมความซื่อสัตย์สูงกว่านิสิตที่ไม่ได้รับโปรแกรมเมื่อสิ้นสุดการได้รับโปรแกรม สมมติฐานข้อที่ 2 ที่ว่า ในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวม นิสิตที่มีมโนทัศน์แห่งตนต่ำจะมีพฤติกรรมความซื่อสัตย์สูงกว่านิสิตที่มีมโนทัศน์แห่งตนสูงเมื่อสิ้นสุดการได้รับโปรแกรม นั้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผลการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากประเด็นต่างๆต่อไปนี้

ประเด็นแรก เรื่องลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีมโนทัศน์ทั้งระดับ สูง กลาง และต่ำ อาจทำให้เกิดการหักล้างกันของอิทธิพลจากการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวม (Stereotype priming) ทั้งนี้เพราะอิทธิพลจากการเหนี่ยวนำจะลดลงหรือไม่ได้รับผลของการเหนี่ยวนำ ในกลุ่มตัวอย่างที่มีมโนทัศน์แห่งตนอยู่ในระดับกลางและสูง เพราะบุคคลที่มีมโนทัศน์แห่งตนในระดับสูงและกลางจะมีลักษณะของการนับถือตนเองสูง (High self-esteem) มีการสะท้อนตัวเอง (Self-reflection) มีความเข้าใจตนเอง (Self-understanding) มีการสับสนในตัวเองต่ำ (Low self-ambivalence) (DeMarree et al., 2011) ซึ่งเมื่อเป็นการเปรียบเทียบแบบกลุ่มรวมที่มีจำนวนของนิสิตที่มีมโนทัศน์แห่งตนในระดับกลาง และระดับสูงเป็นส่วนมาก (จำนวน 54 คน ในกลุ่มทดลอง และ จำนวน 51 คนในกลุ่มควบคุม) แล้วก็มีผลทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างกลุ่มน้อยตามไปด้วย

นอกจากนี้ตามแนวคิด Self-concept maintenance นั้น Mazar et al. (2008) ได้กล่าวว่าบุคคลจะไม่ทำผิดอย่างเต็มที่ แม้ว่าโอกาสถูกจับได้จะมีน้อยนิดก็ตาม เพราะบุคคลจะพยายามรักษามโนทัศน์แห่งตนของตัวเองไว้ เพราะฉะนั้นก็เป็นไปได้ว่านิสิตที่มีมโนทัศน์แห่งตนต่ำก็มีแนวโน้มที่จะมีการทำผิดมากกว่าเพราะไม่ต้องรักษามโนทัศน์ของตนเองมากนัก แต่เมื่อได้รับผลโปรแกรมการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวม (Stereotype priming) จึงทำให้มีพฤติกรรมซื่อสัตย์มากขึ้น ในขณะที่นิสิตที่มีมโนทัศน์แห่งตนสูงซึ่งมีแนวโน้มจะไม่ทำความผิด เพราะจำเป็นต้องรักษามโนทัศน์แห่งตนไว้ จึงมีระดับของพฤติกรรมซื่อสัตย์สูงอยู่แล้ว เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างสองกลุ่มด้วยค่าเฉลี่ยอันดับของพฤติกรรมซื่อสัตย์จึงไม่เห็นความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

จากภาพประกอบ 3 แสดงความน่าจะเป็นของค่าเฉลี่ยอันดับของพฤติกรรมซื่อสัตย์ข้างต้นทำให้เห็นภาพว่าเมื่อก่อนการทดลอง นิสิตมโนทัศน์แห่งตนต่ำมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมซื่อสัตย์ต่ำกว่าตั้งแต่ต้น (Eitzen, 2010; Östgård-Ybrandt & Armekius, 2003; Murdock, Hale, & Weber, 2001) ความไม่แตกต่างกันภายหลังการทดลองนั้นมีโอกาสเกิดจากการที่นิสิตมโนทัศน์แห่งตนต่ำสามารถพัฒนาค่าเฉลี่ยอันดับของพฤติกรรมซื่อสัตย์มาใกล้เคียงกับนิสิตมโนทัศน์สูง กล่าวคือ นิสิตมโนทัศน์แห่งตนต่ำมีพัฒนาการพฤติกรรมความซื่อสัตย์มากขึ้น ซึ่งเป็น

การยืนยันถึงประสิทธิภาพของโปรแกรมการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวม (Stereotype priming) ที่มีต่อทัศนคติ มโนทัศน์แห่งตนต่ำ

ภาพประกอบ 3 แสดงความน่าจะเป็นของพัฒนาการคะแนนความเชื้อสัถย์

ประเด็นที่สอง เรื่องลักษณะของพฤติกรรมเชื้อสัถย์นั้น เป็นพฤติกรรมที่เป็นบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากสังคมหลายปัจจัยร่วมด้วยทำให้เป็นพฤติกรรมที่ศึกษานี้มีความซับซ้อนที่ส่งผลต่ออิทธิพลของการเหนี่ยวนำได้ดังที่ Kahneman (2011) ได้กล่าวว่า การเฝ้าส่วนใหญ่ใช้ System 1 ที่หมายถึงระบบอัตโนมัติ มีการตัดสินใจได้รวดเร็ว เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่เร่งรีบต้องตัดสินใจ เช่น ถูกกำหนดเวลาที่จะต้องส่งกระดาษคำตอบ และใบคะแนน สมองจะพยายามลดขั้นตอนการทำงาน และมีพฤติกรรมที่รวดเร็ว ขาดการยั้งคิด ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมเชื้อสัถย์ลดลง ซึ่งความซับซ้อนของพฤติกรรมอาจลดผลของการเหนี่ยวนำ เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาผลของการเหนี่ยวนำอื่นๆ อย่างเช่น การเดิน (Bargh, Chen, & Burrows, 1996) การตีกลอง (Stone, Lynch, Sjomeling, & Darley, 1999) ซึ่งเป็นพฤติกรรมพื้นฐานเกี่ยวกับร่างกาย หรือ การทำการทดสอบทางภาษา (Steele & Aronson, 1995) การจำ (Dijksterhuis & van Knippenberg, 2000) ที่เป็นพฤติกรรมที่มีความซับซ้อนน้อยกว่า

ประเด็นที่สาม เรื่องความแตกต่างของประสบการณ์ในอดีตของแต่ละบุคคล ผู้วิจัยทำการหาข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์การรับรู้เกี่ยวกับผู้พิพากษาในอดีตเพื่อพิจารณาถึงความเข้มแข็ง เช่น ถ้ามองถึงความสัมพันธ์กับผู้พิพากษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างบางคนมีญาติทำงานเป็นผู้พิพากษา บางคนไม่มีคนรู้จักเป็นผู้พิพากษา ทำให้ทราบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์มีความสัมพันธ์กับผู้พิพากษาในระดับที่ต่างกัน นอกจากนี้มีการสอบถามการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้พิพากษาผ่านสื่อ เช่น ละครทีวี ข่าว หรือหนังสือ พบว่ากลุ่ม

ตัวอย่างบางคนเคยดูหนังในตอนที่เด็ก เช่น เรื่อง The Lion King, Charlie and the Chocolate Factory, The Judge ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ ซึ่งสรุปโดยภาพรวมแล้ว นิสิตมีประสบการณ์แตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยคิดว่า เป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ อย่างแท้จริง ความแตกต่างเหล่านี้เองที่ทำให้เครือข่ายทางความหมายของแต่ละคนแตกต่างกัน เมื่อเครือข่ายทางความหมายแตกต่างกัน จึงส่งผลต่อการเกิด Active-Self ที่แตกต่างกัน และนำไปสู่พฤติกรรมเป้าหมายที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับคำกล่าวของ วิลเลอร์ และเบเกอร์ ที่กล่าวว่าการกระตุ้นความรู้สึกนึกคิดจากตัวเหนี่ยวนำบางตัวทำให้เกิดการกระตุ้นความรู้สึกนึกคิดแตกต่างในแต่ละบุคคล (Wheeler & Berger, 2007; cited in Wheeler & DeMarree, 2009) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Forwood, Ahern, Hollands, Ng, & Marteau (2015) ที่มีการกล่าวถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น ระดับการศึกษาต่อผลของการเหนี่ยวนำด้วยภาพโฆษณา โดยให้เหตุผลว่า ผลการเหนี่ยวนำผันแปรไปตามแต่ลักษณะของบุคคล และสถานะที่ต่างกัน

ประเด็นที่สี่ ระยะเวลาของโปรแกรม แม้ว่าผู้วิจัยทำการออกแบบโปรแกรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งการเชื่อมโยงระหว่าง ‘ผู้พิพากษา’ กับ ‘ความซื่อสัตย์’ จำนวน 6 ครั้ง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีการปรับเครือข่ายความหมาย และสร้างความเชื่อมโยงได้ใกล้เคียงกันมากที่สุด ซึ่งการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางปัญญาให้ได้มากที่สุด ควรใช้เวลานานพอสมควร รวมทั้งมีการทำซ้ำบ่อยๆ แต่เนื่องจาก ข้อจำกัดด้านระยะเวลาที่ผู้วิจัยดำเนินการเพียงแค่ 6 ครั้ง ทำให้ความเชื่อมโยงระหว่าง ‘ผู้พิพากษา’ กับ ‘ความซื่อสัตย์’ มีไม่มากพอ การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ไม่เด่นชัด การขยายระยะเวลาของโปรแกรมให้มากขึ้นก็จะช่วยเพิ่มความเชื่อมโยง หรือ ทำให้ระยะทางของแต่ละปมความคิดเข้าใกล้กันมากขึ้น ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้หลายๆการศึกษาเรื่องการเหนี่ยวนำล้มเหลวในการทำทดลองซ้ำ Bower (2012) ระบุว่าหลายๆ งานศึกษาเกี่ยวกับผลของการเหนี่ยวนำล้มเหลวเพราะ ความอ่อนแอของตัวเหนี่ยวนำ ผลของการเหนี่ยวนำที่สั้น และธรรมชาติของพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปอย่างช้าๆ

สมมติฐานข้อ 3 ที่ว่า นิสิตที่มีมีโนทัศน์แห่งตนต่ำและได้รับโปรแกรมการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวม (Stereotype priming) จะมีพฤติกรรมความซื่อสัตย์สูงกว่านิสิตที่มีมีโนทัศน์แห่งตนต่ำที่ไม่ได้รับโปรแกรม จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจาก นิสิตที่มีมีโนทัศน์แห่งตนต่ำเป็นบุคคลที่มีลักษณะ ขาดสมดุล ขาดความรู้สึกมั่นคง และความเป็นตัวเอง มีการนับถือตนเองต่ำ (Low self-esteem) และมีการสับสนในตนเอง (Self-ambivalence) (Bhar, 2004) จะได้รับผลของการเหนี่ยวนำมากกว่าโนทัศน์แห่งตนสูง ตรงกับการทดลองในอดีต (DeMarree et al., 2011; Morrison et al., 2012; Snyder, 1974; Dijksterhuis & Van Knippenberg, 2000) เมื่อนิสิตได้รับการฝึกให้เพิ่มระดับความเข้มแข็งของความเชื่อมโยงระหว่าง ‘ผู้พิพากษา’ และ ‘ความซื่อสัตย์’ ตามการอธิบายในแนวคิด Spreading activation theory (Collins & Loftus, 1975) ที่จะทำให้คุณลักษณะเรื่องความซื่อสัตย์อยู่ใกล้กับ ‘ผู้พิพากษา’ มากที่สุด เป็นจำนวน 6 ครั้ง แต่ละครั้งจะเป็นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ และผู้พิพากษา และสื่อ ด้วยกิจกรรมรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1) การดูคลิปวิดีโอ

- An Honest Boy (4.30 นาที)
- พระราชดำรัสถึงผู้พิพากษา (2.53 นาที)

โดยทั้ง 2 คลิปเป็นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ กับตัวผู้พิพากษา ผ่านการดู และการฟัง และตอบคำถามเพื่อให้มีสติมีการทบทวน และเชื่อมโยงความซื่อสัตย์ กับผู้พิพากษา

2) การอ่านบทความจากวารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์ เรื่อง “ความซื่อสัตย์สุจริตของผู้พิพากษา” พร้อมตอบคำถาม เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้พิพากษา

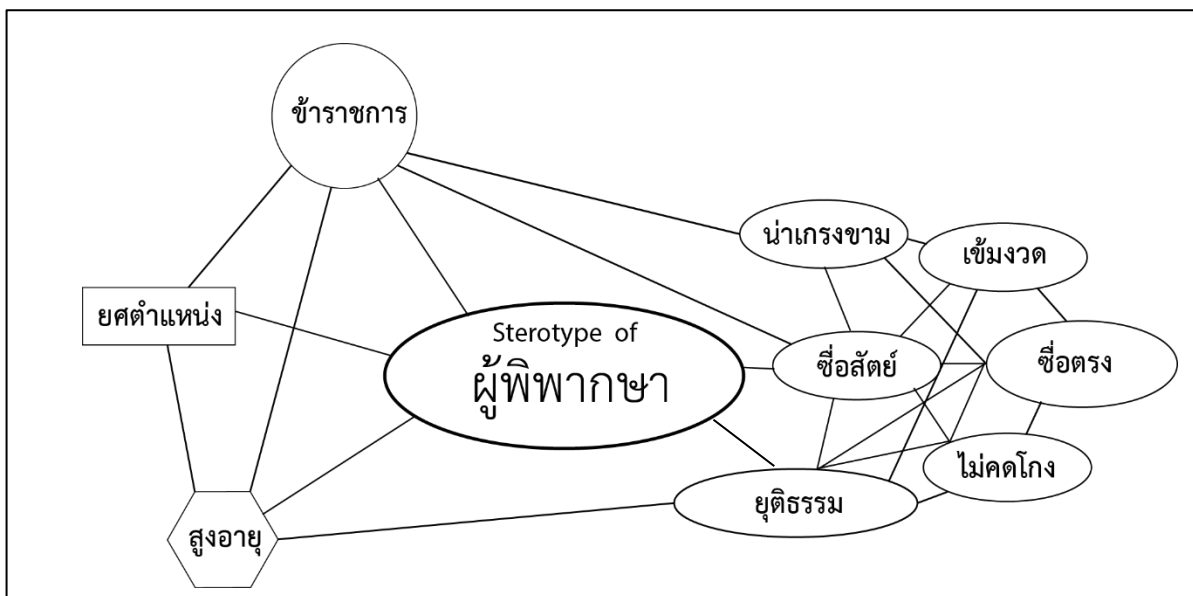
3) อ่านข่าว เรื่อง “คู่ย์ “เรื่องลับๆ ของท่านผู้พิพากษา” จุดเริ่มต้นมดลงโทษบีกตุลาการ 7 ราย” แล้วตอบคำถามเกี่ยวกับวินัยของผู้พิพากษา

4) ดูไฟล์ Presentation เรื่อง คุณธรรม และจริยธรรมของผู้พิพากษา แล้วตอบคำถามว่า เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้พิพากษา?

5) ดูรูปที่สื่อถึงผู้พิพากษา 3 รูป เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงทางสัญลักษณ์

6) ดู และอ่านคลิป สุนทรพจน์แห่งปีจากประมุขตุลาการสหรัฐฯ “ผมขอให้คุณโชคร้าย” เพื่อเน้นย้ำถึงคุณลักษณะของผู้พิพากษา

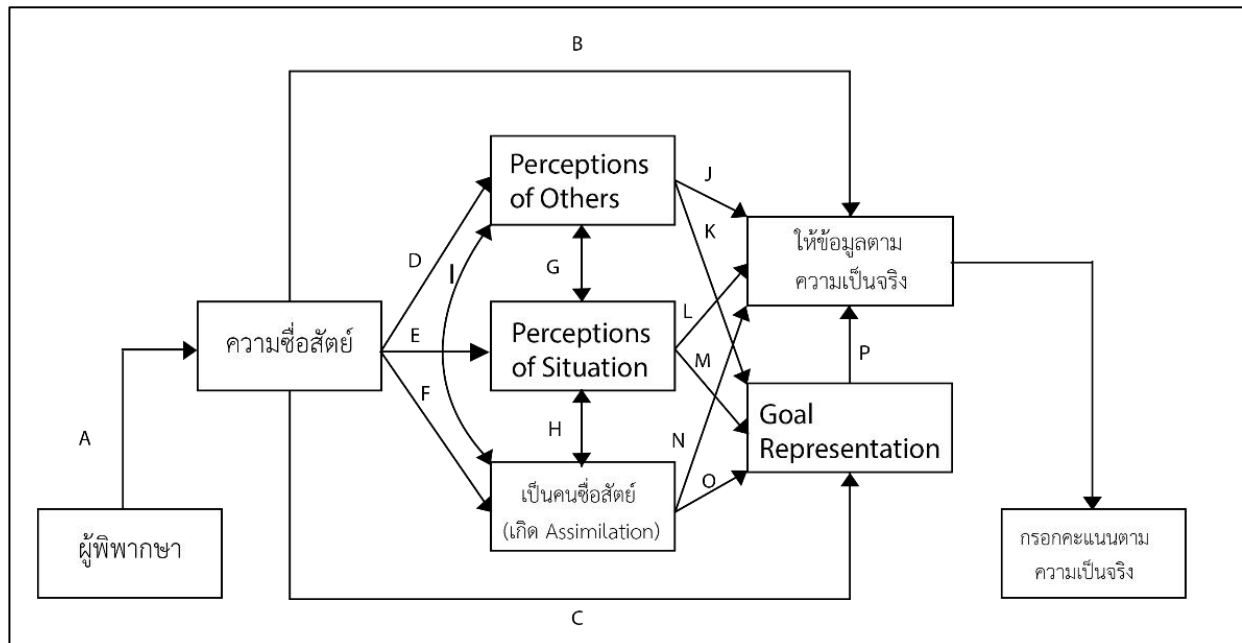
ซึ่งการฝึกทั้ง 6 ครั้ง มีโอกาสทำให้ปมความคิดของ ‘ความซื่อสัตย์’ และ ‘ผู้พิพากษา’ ไกล่กันมากขึ้น จากการหาข้อมูลเชิงคุณภาพกับกลุ่มตัวอย่างภายหลังการทดลอง สามารถจำลองความเชื่อมโยงภายใต้แนวคิด Spreading activation theory (Collins & Loftus, 1975) ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 แบบจำลองความเชื่อมโยงปมความคิด

เมื่อคุณลักษณะที่ต้องการ อยู่ใกล้กับภาพเหมารวม (Stereotype) แล้ว แนวคิด Active-self account และแนวคิดมโนทัศน์แห่งตน (Self-concept) และ Prime-to-behavior model จะร่วมกันอธิบายกระบวนการที่ตัวเหนี่ยวนำ ‘ผู้พิพากษา’ เป็นตัวทำให้เกิดความคิดเกี่ยวกับ ‘ความซื่อสัตย์’ ที่จะส่งผลต่อการมองตัวเอง ในสถานการณ์ที่จะต้องกรอกข้อมูล เกิดเป็นตัวตนชั่วคราว (Active-self) ที่จะรักษา Self-concept ของตัวเองไว้

และใช้ ตัวตนนั้นเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ และชี้นำพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้น เกิดเป็นการแสดงออกของพฤติกรรม ในเหตุการณ์ แบบจำลอง Prime-to-behavior effects ตามแนวคิดของ Wheeler & DeMarree (2009) ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 แบบจำลองโมเดล Prime-to-behavior effects

เป็นผลทำให้เกิด Assimilation effect โดยมีลักษณะเดียวกับผลงานวิจัยของ Dijksterhuis & Van Knippenberg (2000) ที่ทำการศึกษาผลของการเหนี่ยวนำภาพเหมารวม ‘นักการเมือง’ ในกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรี และพบ Assimilation effect โดยเฉพาะกลุ่มที่มีการสำนึกตนเอง (Self-consciousness) ในระดับต่ำ ส่วนในกลุ่มที่มีการสำนึกตนเอง (Self-consciousness) สูงกว่าไม่ได้รับผลของการเหนี่ยวนำ และตรงกับข้อสรุปของการศึกษาของ เดอมารี และคนอื่นๆ (DeMarree et al., 2011) ทำการทดลองเหนี่ยวนำภาพเหมารวม ‘คนเชื้อชาติแอฟริกัน-อเมริกัน’ กับนักศึกษาปริญญาตรีพบว่า คนที่มีความสับสนในตัวเองสูง (High self-ambivalence) จะได้รับผลของการเหนี่ยวนำมาก

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

โปรแกรมการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวม (Stereotype priming) ที่ได้ทำการศึกษานี้มีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ดังนี้

1. ทำความเข้าใจโปรแกรมการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวมโดยให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงกันของภาพเหมารวม (Stereotype) และคุณลักษณะของภาพเหมารวม (Stereotype-relevant trait) ที่เกี่ยวข้องกับภาษาสังคม และวัฒนธรรม และส่งผลต่อการเชื่อมโยงกันในเครือข่ายทางความหมาย ของ ‘ผู้พิพากษา’ กับ ‘ความซื่อสัตย์’ ที่แต่ละบุคคล แต่ละสังคมให้ความหมายแตกต่างกัน

2. ให้เวลากับระยะเวลาของการฝึกให้มากขึ้น เพื่อให้ภาพเหมารวม (Stereotype) และคุณลักษณะของภาพเหมารวม (Stereotype-relevant trait) มีความเชื่อมโยงที่มากขึ้น

3. พิจารณาระดับของมโนทัศน์แห่งตน (Self-concept) ที่ส่งผลต่อผลของโปรแกรมโดยโปรแกรมการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวมขึ้นนี้เหมาะกับการใช้งานในกลุ่มมโนทัศน์แห่งตนต่ำ เพราะฉะนั้นการแบ่งกลุ่ม หรือ จำแนกกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบวัดมโนทัศน์แห่งตนจึงจะช่วยให้กลุ่มตัวอย่างได้รับผลของโปรแกรมการเหนี่ยวนำได้อย่างเต็มที่

4. ควบคุมตัวแปร หรือสิ่งรบกวนในขณะทำการทดสอบ เพื่อลดการกระตุ้นแนวคิดอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องก็จะช่วยให้ผลของการเหนี่ยวนำเข้มข้นมากขึ้น จากข้อตกลงเบื้องต้นของแนวคิด Spreading activation theory ข้อที่ 3 ที่ว่า พลังของการแผ่ขยายลดลงตลอดเวลา และเนื่องจากในช่วงเวลาหนึ่งๆ จะมีเพียงแนวคิดเดียวถูกกระตุ้น การเหนี่ยวนำหลายๆ แนวคิดในเวลาเดียวกัน ก็จะลดผลของการเหนี่ยวนำนั่นไปด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. งานวิจัยครั้งนี้พบอิทธิพลของความแตกต่างระหว่างบุคคล ในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคล้ายคลึงกันทางประชากร เช่น การศึกษา หรืออยู่ในกลุ่มสังคมใกล้เคียงกัน

2. จากการที่ความแตกต่างในตัวบุคคลส่งผลต่อการให้ความหมาย การศึกษาภาพเหมารวมที่มีในกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการที่หลากหลาย ผสมผสาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน และลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น เช่น การหาความถี่ รวมกับการหาข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นต้น เพื่อให้ได้ภาพเหมารวมที่เป็นจุดร่วมกันภายในกลุ่มมากที่สุด

3. งานวิจัยครั้งนี้พบว่าความเชื่อมโยงกันของภาพเหมารวม และพฤติกรรมเป้าหมายส่งผลต่อผลของโปรแกรมการเหนี่ยวนำ การศึกษาครั้งต่อไปจึงควรทำการศึกษาระยะเวลาที่เหมาะสมในการใช้โปรแกรมการเหนี่ยวนำภาพเหมารวม กระบวนการสร้างความเข้มข้นมากขึ้นเพื่อเพิ่มการเชื่อมโยง และทำให้คุณลักษณะเป้าหมายเข้ามาอยู่ใกล้กับภาพเหมารวมมากขึ้น

4. ทดสอบความคงอยู่ของผลที่เกิดจากโปรแกรมการเหนี่ยวนำด้วยภาพเหมารวม (Stereotype priming) ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในอนาคต

5. ทดสอบระดับการพัฒนาก่อน และหลังการทดลองโดยเฉพาะกับกลุ่มมโนทัศน์แห่งตนต่ำ ซึ่งจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงผลของการพัฒนา มากกว่าการเปรียบเทียบเพียงความแตกต่าง

6. ควรควบคุมตัวแปรไม่ให้มีสิ่งรบกวน หรือ ตัวเหนี่ยวนำอื่นเกิดขึ้นมาระหว่างทดลอง เนื่องจาก ข้อจำกัดทฤษฎีข้อหนึ่งที่ว่า การแผ่ขยายเกิดขึ้นได้ทีละแนวคิด

7. ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกัน เช่น กลุ่มอายุที่แตกต่างกัน เพื่อดูว่าควรใช้โปรแกรมการเหนี่ยวนำกับกลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุใด

เอกสารอ้างอิง

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉานิก. (2520). *จริยธรรมของเยาวชนไทย* (รายงานผลการวิจัย).

กรุงเทพฯ: การศาสนา.

- ผจงจิต อินทสุวรรณ, วิลาสลักษณ์ ชั่ววลี, ประทีป จินนี่, สุภาพร ธนะชานันท์, อัมพรพันธุ์ บัววิรัตน์, และวชิราพร อัจฉริยโกศล. (2539). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการติดยาเสพติดของเยาวชน* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประทีป จินนี่. (2540). *การวิเคราะห์พฤติกรรมและการปรับพฤติกรรม* (เอกสารประกอบการสอน). สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สายฤดี วรกิจโกคาทร. (2554). *คู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสถาบันศาสนา หน่วยงานของรัฐและเอกชน* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: ศูนย์คุณธรรม (องค์กรมหาชน).
- Bargh, J. A., Chen, M., & Burrows, L. (1996). Automaticity of social behavior: Direct effects of trait construct and stereotype activation on action. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 230-244.
- Baumeister, R. E. (1998). The self. In D. T. Gilbert, S. T. Fiske, & G. Lindzey (Eds.), *Handbook of social psychology* (pp. 680-740). NY: McGraw-Hill.
- Becker, G. S. (1968). Crime and Punishment: An Economic Approach. *Journal of Political Economy*, 76(2), 169-217.
- Bette, E. D. (2014). Predictive influence of academic self-concept and motivational arousals in examination Cheating Tendency among Students in Cross River State – Nigeria. *Journal of Education, Society & Behavioural Science*, 4(3), 383-391.
- Bhar, S. S. (2004). *Self-ambivalence in obsessive-compulsive disorder* (Doctoral dissertation). University of Melbourne, Department of Psychology, Philosophy.
- Bower, B. (2012). The hot and cold of priming. *Science News*, 181(10), 26-29.
- Collins, A. M., & Loftus, E. F. (1975). A spreading-activation theory of semantic processing. *Psychological Review*, 82(6), 407-428.
- DeMarree, K., Morrison, G., Rios, K., Wheeler, S., & Petty, C. R. (2011). Self-Ambivalence and Resistance to Subtle Self-Change Attempts. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 37(5), 674-686.
- Dijksterhuis, A., Spears, R., Postmes, T., Stapel, D., Koomen, W., Knippenberg, A., & Scheepers, D. (1998). Seeing one thing and doing another: Contrast effects in automatic behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(4), 862-871.
- Dijksterhuis, A., & van Knippenberg, A. (2000). Behavioral indecision: Effects of self-focus on automatic behavior. *Social Cognition*, 18(1), 55-74.
- Eitzen, D. S. (2010). The self-concept of delinquents in a behavior modification treatment program. *The Journal of Social Psychology*, 99(2), 203-206.

- Forwood, S. E., Ahern, A. L., Hollands, G. J., Ng, Y. L., & Marteau, T. M. (2015). Priming healthy eating: You can't prime all the people all of the time. *Appetite*, 89, 93-101.
- Greenwald, A. G. (1980). The totalitarian ego: Fabrication and revision of personal history. *American Psychologist*, 35, 603-618.
- DiŞLEN, G. (2013). The reasons of lack of motivation from the students' and teachers' voices. *The Journal of Academic Social Science*, 1(1), 35-45. Retrieved from http://www.asosjournal.com/Makaleler/121323120_13%20-%20G%C3%B6k%C3%A7e%20Di%C5%9Flen.pdf
- Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. NY: Farrar, Straus and Giroux.
- Mayer, D. E., & Schvaneveldt, R. W. (1971). Facilitation in recognizing pairs of word: Evidence of a dependence between retrieval operations. *Journal of Experimental Psychology*, 90(2), 227-234.
- Mazar, N., Amir, O., & Ariely, D. (2008). The dishonesty of honest people: a theory of self-concept maintenance. *Journal of Marketing Research*, 45(6), 633-644.
- Morrison, K. R., Johnson, C. S., & Wheeler, S. C. (2012). Not all Selves Feel the Same Uncertainty: Assimilation to Primes among Individualists and Collectivists. *Social Psychological and Personality Science*, 3(1), 118-126.
- Murdock, T. B., Hale, N. M., & Weber, M. J. (2001). Predictors of cheating among early adolescents: Academic and social motivations. *Contemporary educational psychology*, 26(1), 96-115.
- Östgård-Ybrandt, H., & Armelius, B. (2003). Self-concept and perception of early mother and father behavior in normal and antisocial adolescents. *Scandinavian Journal of Psychology*, 45, 437-447.
- Schröder, T., & Thagard, P. (2013). The Affective Meanings of Automatic Social Behaviors: Three Mechanisms That Explain Priming. *Psychological Review*, 120(1), 255-280.
- Snyder, M. (1974). Self-monitoring of expressive behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 30(4), 526-537.
- Steele, C. M., & Aronson, J. (1995). Stereotype threat and intellectual test performance of African Americans. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(5), 797-811.
- Stone, J., Lynch, C. I., Sjomeling, M., & Darley, J. M. (1999). Stereotype threat effects on Black and White athletic performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(6), 1213-1227.

Wheeler, S. C., & DeMarree, K. G. (2009). Multiple Mechanisms of Prime-to-Behavior Effects. *Social and Personality Psychology Compass*, 3, 566–581.

Ybrandt, H., & Armelius, B. (2018). *Self-concept in adolescence: A study of age and gender differences in groups of normal and antisocial adolescents* (Doctoral dissertation). Umeå University, Graduate school, Psychology.

Translated Thai References (ส่วนที่แปลรายการอ้างอิงภาษาไทย)

Bhanthumnavin, D., & Prachonpachanuk, P. (1977). Morality of Thai youth. *Research report Behavioral Science Research Institute* (Research Report). Bangkok: Kansassana.

Intasuwan, p., & Chuawanlee, W., & Jinng, P., & Tanachanan, S., & Buawirat, A., & Achariyakosol, V. (1996). *Factors related to the drug addict behavior of youth* (Research report). Bangkok: Srinakharinwirot University.

Jinng, P. (1997). *Behavioral Analysis and Behavior Modification* (Class handout). Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University, Bangkok.

Vorakijpokatorn, S. (2011). *Manual of integrity cultivation in religious institution*. Bangkok: Moral center.